

ФРАЗЕОЛОГІЗМИ ТА ЇХ ВИКОРИСТАННЯ У ПРОФЕСІЙНОМУ МОВЛЕННІ

Кравченко Н. С.

Науковий керівник – канд. пед. наук, доц. Кузьміна Л. В.

Харківський національний університет радіоелектроніки

(61166, Харків, пр. Науки, 14, каф. українознавства, тел. (057)702-14-65)

In the article features the use of idiomatic phrases in professional broadcasting. Found out their main features. Examples of idiomatic combinations in everyday speech.

Фразеологія як наука привертає значну увагу дослідників. Це пояснюється передусім великою семантичною, структурною і функційною різноманітністю фразеологізмів – одиниць, що сприймаються як стійкі сполуки слів. Становленню фразеології як галузі лінгвістики сприяли ґрунтовні дослідження мовознавців О. Потебні, І. Срезневського, О. Шахматова, М. Шанського, О. Куніна, І. Білодіда, М. Жовтобрюха, В. Ващенко, Л. Паламарчука та ін.

У професійному мовленні послуговуються переважно книжними стійкими сполуками, насамперед фразеологізованими звороти типу *завдавати шкоди, потребувати допомоги, привертати увагу, втілювати в життя, упроваджувати в практику* тощо. У діловому спілкуванні рідше трапляються фразеологічні єдності – образні словосполучення, зміст яких певною мірою мотивований лексичним значенням слів або компонентами звороту, наприклад: *зелена вулиця (вільно), дати зелену вулицю (дозволити, зняти будь-які перешкоди), відкривати Америку (давно відоме подавати як нове)*. У писемній формі ділового мовлення потрібно уникати використання таких фразеологізмів, а в усному вони допускаються. Їх уживання робить усне мовлення оригінальним і влучним, додає відтінку неофіційності в ділове спілкування та знімає напруженість у конфліктних ситуаціях.

Не є стилістичною нормою використання в професійному мовленні фразеологічних зрощень – стійких образних словосполучень. Їх відмінною рисою є те, що значення слів, які є компонентами звороту, не можна встановити: *байдики бити (ледарювати), глека розбити (посваритися), давати перцю (дуже лаяти)* [1].

До типових фразеологізмів, які вживають в офіційно-діловому стилі мовлення, належать:

– власне книжні: *вводити в оману, відволікати увагу, віддавати належне, для більшої переконливості;*

– термінологічні назви предметів, явищ, понять: *броунівський рух, октанове число, бензольне кільце, бордоський розчин, іонні сполуки, періодична система хімічна, реакція, доцентрове прискорення, абсолютна*

температура, електромагнітне поле, квантове число, числова вісь, геометрична функція, система координат, точка кипіння;

– номенклатурні найменування: *арабський кінь, вітряна віспа, азотна кислота, старший науковий співробітник, мова програмування C++, гарнітура Sans-Serif;*

– суспільно-політична термінологія: *Високі Договірні Сторони, країни третього світу, Соціалістична партія України, Європейське Економічне Співтовариство;*

– лексикалізовані сполуки: *до певної міри, певною мірою, з року в рік, за інших умов, мати справу, мати місце, містити в собі.*

Окрім того, ділове мовлення має власну фразеологію, на позначення таких явищ: назви ділових паперів: *трудова угода, доповідна записка, витяг з наказу, разове доручення;* назви дій, станів: *грошова винагорода, одноразова допомога, безперервний стаж, авторське право, сезонні (польові) роботи робочий час, дипломатичний імунітет;* інші назви: *дипломатична пошта, пам'ятка історії, місце реєстрації, трудові суперечки прізвище, ім'я, по батькові* тощо.

Як було зазначено для професійного мовлення властивим є вживання фразеологізмів наукового стилю. Серед них є чимало таких, що мають у своєму складі прізвище вченого, який сформулював той чи інший закон або відкрив явище: *число Авогадро, закони Ньютона, таблиця Піфагора, закони Кеплера, квантовий ефект Холла* та ін. Такі фразеологічні терміни можуть утворювати синонімічні відповідники за моделлю «поєднання прикметника, утвореного від власної назви й іменника у називному відмінку». Наприклад, *теорія Бора – борівська теорія, рух Броуна – броунівський рух, площина Брегга – бреггівська площина, архітектура фон Неймана – фон-нейманівська архітектура* тощо. Наведені фразеологізми відзначаються абстрактним змістом, відсутністю емоційно-експресивного відтінку, наявністю чітких логічних зв'язків між лексичними елементами.

Різновидом фразеологізмів є канцеляризми – стійкі словосполучення, що надають текстам офіційності: *докласти зусиль, доводити до відома, брати до уваги, зупинитися на питанні, взяти за основу* [2].

Отже, фразеологізм в професійному мовленні – це стандартизований вислів, що визначається лаконічністю та стилістичною нейтральністю. Уміле його використання підвищує ефективність комунікації, посилює дієвість слова, та сприяє швидкому обробленню тексту документа.

Література

1. Тітова К. С. Фразеологічні звороти в мові професійного спілкування. URL: <C:/Documents%20and%20Settings/Admin/Downloads/255-2751-1-PB.pdf> (дата звернення: 23.02.2019).

2. Зубков М. Г. Сучасна українська ділова мова. Харків: Торсінг, 2003. 358 с.